

СТАТИСТИЧНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ТА КОНФЛІКТІВ В УКРАЇНІ

О. В. БОРОВИКОВ, кандидат економічних наук, доцент
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. *Мета статті* полягає в аналізі системи статистичних показників розвитку соціально-трудова відносин та конфліктів в Україні, використанні додаткової інформації для попередження виникнення страйків як найвищої форми соціального конфлікту, що руйнує фундаментальні основи економіки країни. **Методика дослідження.** *Вирішення поставлених у статті завдань* здійснено за допомогою загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, динамічних рядів. **Результати.** *Запропоновано поновити діалог* щодо оновлення змісту Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)». Потрібно також поновити видання статистичного збірника «Праця України» зі статистичними показниками характеристик наявності колективних договорів, стану заборгованості виплат зарплатні, умов праці та кількості зареєстрованих колективних спорів і конфліктів. Необхідно дослідити можливості видання оглядів стану соціально-трудова відносин та конфліктів силами центрального апарату НСПП. **Практична значущість результатів дослідження.** *У статті обґрунтовано, що оновлення змісту Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» є актуальним.* Поновлення видання статистичного збірника «Праця України» зі статистичними показниками характеристик наявності колективних договорів, стану заборгованості виплат зарплатні, умов праці та кількості зареєстрованих колективних спорів і конфліктів покращить інформованість громадськості. Ініціалізація видання оглядів стану соціально-трудова відносин та конфліктів силами центрального апарату служби підвищить значущість активності НСПП. Алгоритм аналізу статистичних показників можна використовувати у практиці вітчизняних підприємств.

Ключові слова: статистика, соціально-трудова відносини, зарплата, умови праці, конфлікт, страйк, Україна.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Вивчення стану соціально-трудова відносин у країні, причин виникнення соціальних конфліктів у трудовій сфері зручно здійснювати на основі статистичних показників державної статистики. На жаль, останнім часом відбулося скорочення кількості показників, що відображають стан соціально-трудова відносин та характеристики соціальних конфліктів у країні. У таких умовах конче потрібно використовувати додаткову інформацію, пов'язану із профілактикою соціальних конфліктів, а особливо, виникнення страйків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У середині ХХ ст. сформувався науковий на-

прям, який всебічно та глибоко досліджує проблему соціальних конфліктів. Найбільш відомими представниками цього напрямку є Ральф Дарендорф і Льюїс Козер. Окремим загальнотеоретичним та практичним питанням, пов'язаним із порядком вирішення колективних трудових спорів, загальною практикою вирішення соціально-трудова конфліктів в Україні та зарубіжних країнах, приділяли увагу такі дослідники, як: М. Й. Бару, Н. Б. Болотіна, В. Я. Бурак, С. В. Гербеда, Ю. М. Гриценко, Д. І. Дедов, І. В. Зуб, І. Я. Кисельов, В. В. Лазор, І. О. Лосиця, В. І. Миронов, О. Я. Окіс, В. П. Пастухов, П. Д. Пилипенко, В. І. Прокopenко, О. І. Процевський, С. Г. Пушкарьова, В. М. Руденко, В. О. Сафонов, Г. І. Чанишева,

В. А. Шевченко, І. М. Якушев, О. М. Ярошенко та інші вчені. Усі дослідники підкреслюють необхідність розгляду соціальних конфліктів із використанням кількісних та якісних показників, у тому числі статистичних показників сфери соціально-трудових відносин.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз системи статистичних показників розвитку соціально-трудових відносин та конфліктів в Україні, використання додаткової інформації для попередження виникнення страйків як найвищої форми соціального конфлікту, що руйнує фундаментальні основи економіки країни.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих на-

укових результатів. Статистичні показники розвитку соціально-трудових відносин та конфліктів в Україні щорічно оприлюднюються у статистичних збірниках «Праця України» [1, 2.] у випусках за 2008–2016 рр., хоча із 2017 р. статистичний збірник має іншу назву – «Умови праці працівників» та, на жаль, не містить вже відомості про стан соціально-трудових конфліктів в Україні. Основні показники, що характеризують стан соціально-трудових відносин та трудових конфліктів, подано в табл. 1.

Інформацію про кількість колективних договорів (укладених і зареєстрованих) подають підприємства, установи та організації, на яких вони діють, згідно із Законом України «Про колективні договори і угоди».

Таблиця 1

Облікові показники статистики, щодо трудових конфліктів в Україні

Блоки показників	Показники, що подаються у статистичній звітності	Процеси соціально-трудової сфери
1. Показники, що сприяють запобіганню соціально-трудових конфліктів	Динаміка кількості зареєстрованих колективних договорів за видами економічної діяльності. Динаміка кількості зареєстрованих колективних договорів за регіонами. Динаміка кількості зареєстрованих колективних договорів за видами економічної діяльності у промисловості. Динаміка кількості працівників, охоплених колективними договорами, за видами економічної діяльності. Динаміка кількості працівників, охоплених колективними договорами, за регіонами. Динаміка кількості працівників, охоплених колективними договорами, за видами економічної діяльності у промисловості та інші показники	Правове забезпечення щодо здійснення соціально-трудових процесів
2. Показники, що характеризують причини настання соціально-трудових конфліктів	Заборгованість населенню із заробітної плати та соціальних виплат. Структура заборгованості з виплати заробітної плати за видами економічної діяльності Заборгованість із виплати заробітної плати за видами економічної діяльності. Приріст, зниження заборгованості з виплати заробітної плати за регіонами. Заборгованість із виплати заробітної плати за регіонами . Співвідношення суми заборгованості з виплати заробітної плати та фонду оплати праці по Україні та за регіонами. Заборгованість із виплати заробітної плати за видами економічної діяльності. Заборгованість із виплати заробітної плати за регіонами. Заборгованість із виплати заробітної плати за видами економічної діяльності у промисловості. Заборгованість із виплати заробітної плати працівникам сільського господарства за регіонами. Заборгованість із виплати заробітної плати працівникам економічно активних підприємств (установ, організацій) за видами економічної діяльності. Заборгованість із виплати заробітної плати працівникам економічно активних підприємств (установ, організацій) за регіонами . Заборгованість із виплати заробітної плати працівникам економічно активних підприємств (установ, організацій) за видами економічної діяльності у промисловості та інші показники	Недосконала організація оплати праці та наявність шкідливих умов праці

Продовж. табл. 1

Блоки показників	Показники, що подаються у статистичній звітності	Процеси соціально-трудової сфери
3. Показники, що характеризують стан соціально-трудова конфліктів	Динаміка страйків та їх наслідків за окремими видами економічної діяльності. Динаміка колективних трудових спорів	Розмір соціально-трудова конфлікту, розмір колективного трудового спору

Кількість працівників, які охоплені колективними договорами, – це працівники, які перебувають у штаті підприємства, незалежно від членства у профспілці, враховуючи також тих, які на момент складання звіту були відсутні з різних причин (перебували у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами або у від-

пустці для догляду за дитиною до досягнення нею віку, передбаченого чинним законодавством або колективним договором підприємства). Наявність колективного договору формально захищає трудовий колектив від нелегітимних дій адміністрації підприємства або організації (табл 2).

Таблиця 2

Динаміка кількості зареєстрованих колективних договорів за видами економічної діяльності[2]

(в одиницях)

Вид економічної діяльності	Роки				2016 р. до 2013 р., %
	2013	2014	2015	2016	
Кількість зареєстрованих колективних договорів усього, одиниць	84 401	76 017	69 602	64 158	76,0
у відсотках до попереднього року	100,0	90,1	91,6	92,2	x
У тому числі:					
Сільське господарство, одиниць	5 681	5 482	4 468	4 243	74,7
У відсотках до попереднього року	100	96,5	85,1	95,0	x
Промисловість, одиниць	8 951	7 520	6 703	6 095	68,1
У відсотках до попереднього року	100,0	96,5	81,5	95,0	x
Будівництво, одиниць	2 760	1 941	1 413	1 195	43,3
У відсотках до попереднього року	100,0	70,3	72,8	84,6	x
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4 464	3 363	2 799	2 552	57,2
У відсотках до попереднього року	100,0	75,3	83,2	91,2	x
Транспорт, одиниць	1 235	1 146	780	819	66,3
У відсотках до попереднього року	100,0	92,8	68,1	105,0	x
Охорона здоров'я, одиниць	3 615	3 455	3 297	3 161	87,4
У відсотках до попереднього року	100,0	95,6	95,4	95,9	x
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, одиниць	3 723	3 904	3 660	3 215	86,4
У відсотках до попереднього року	100,0	104,9	93,8	87,8	x

Кількість зареєстрованих колективних договорів в Україні має стійку тенденцію до зниження, що пояснюється зниженням соціальної відповідальності роботодавців перед персоналом. За 2013–2016 рр. кількість зареєстрованих колективних договорів зменшилася на 24,0 %. Найбільш швидкими темпами зазначений показник скорочувався в будівництві, оптовій та роздрібній торгівлі, а також ремонті автотран-

спортних засобів і мотоциклів. Найменшими були темпи скорочення зазначеного показника в закладах охорони здоров'я, мистецтва, спорту, розваг та відпочинку. У розрізі років позитивна динаміка зростання зареєстрованих колективних договорів спостерігається лише у сфері транспорту. У 2016 р. приріст показника, що аналізується, становив 5 %.

Важливим показником, що характеризує

рівень соціально-трудової захищеності працівників, виступає частка працівників, які охоплені колективними договорами, в обліковій кількості штатних працівників. Загалом по країні спостерігається падіння зазначеного показника (табл. 3).

Таблиця 3

**Частка працівників, охоплених колективними договорами,
за видами економічної діяльності [2]**

Вид економічної діяльності	Роки			
	2013	2014	2015	2016
Разом по Україні	79,8	76,1	77,3	75,9
У тому числі:	78,7	78,6	73,0	72,0
Сільське господарство, одиниць				
Промисловість	87,8	81,4	85,1	82,7
Будівництво	59,7	55,3	48,9	51,2
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	39,9	34,2	33,9	36,7
Транспорт		77,1	75,0	74,8
Охорона здоров'я	93,9	91,1	92,7	91,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	75,9	72,8	73,4	74,1

Якщо у 2013 р. він становив 79,8 %, то у 2016 р. – 75,9 %. Найменшим є ступінь охоплення працівників колективними договорами в оптовій і роздрібній торгівлі, ремонтних підприємствах автотранспортних засобів і мотоциклів. За 2013–2015 рр. спостерігається зниження ступеня охоплення працівників колективними трудовими договорами. Лише за 2016 р. зазначений показник дещо зріс. Най-

вищим показник, що аналізується, був у сфері охорони здоров'я й промисловості. Решта видів економічної діяльності приблизно відповідають середнім по країні значенням. Отже, рівень соціальної відповідальності роботодавців в Україні в останні роки знижується.

Однією із причин виникнення соціально-трудова конфліктів є наявність заборгованості з виплати заробітної плати (табл. 4).

Таблиця 4

**Заборгованість із виплат заробітної плати
в розрізі груп підприємств України за рівнем економічної активності [2]**

Групи підприємств	Станом на 1 січня			
	2014	2015	2016	2017
Економічно активні підприємства, млн грн	438,4	2 033,5	1 302,7	1 118,2
У відсотках до загальної суми заборгованості по країні	54,2	83,4	69,3	62,4
Підприємства-банкрути, млн грн	333,1	368,6	546,3	633,8
У відсотках до загальної суми заборгованості	41,2	15,1	29,0	35,4
Економічно неактивні підприємства, млн грн	36,7	34,7	31,8	38,9
У відсотках до загальної суми заборгованості, млн грн	4,6	1,4	1,7	2,2
Разом по Україні, млн грн	808,2	2 436,8	1 880,1	1 791,0
У відсотках	100	100	100	100

Заборгованість із виплати заробітної плати – це сума своєчасно несплаченої заробітної плати всім категоріям працівників, а саме: штатним працівникам, особам, які не перебувають в обліковому складі підприємства – сумісникам та тим, хто працює за договорами,

а також звільненим працівникам. Заборгованість із виплати заробітної плати є, здебільшого, основною причиною колективних трудових спорів та конфліктів. Інформація про умови праці характеризує стан безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, а також зайня-

тість працівників на роботах зі шкідливими та небезпечними умовами праці.

Заборгованість із виплати заробітної плати за аналізований період не мала чітких тенденцій розвитку. Найбільшими її обсяги були станом на 1 січня 2015 року. За два останні роки відбувся її певний спад. Більш повно стан заборгованості із заробітної плати можна дослідити за допомогою відносного показника, що характеризує співвідношення заборгованості із заробітної плати та фонду оплати праці. Так, на початок 2014 р. зазначений показник становив 2,1 %, на початок 2015 р. він зріс більш ніж у 3,3 рази та становив 7,0 %, а за 2015 і 2016 рр. відстежується тенденція його скорочення відповідно до 4,4 % та 3,4 %. Це є наслідком певних стабілізаційних процесів, що відбулися в економіці за зазначений період. Найбільша частка заборгованості припадає на економічно активні підприємства, найменша – на економічно неак-

тивні. Досить вагомою є частка заборгованості із заробітної плати підприємств-банкрутів. Скорочення обсягів заборгованості із заробітної плати сприяє зниженню кількості працівників, яким не виплачена заробітна плата, а це, своєю чергою, знижує рівень соціальної напруги в суспільстві.

Страйки – це тимчасове колективне добровільне припинення роботи працівниками (невихід на роботу, невиконання своїх трудових обов'язків) підприємства, установи, організації (структурного підрозділу) з метою вирішення колективного трудового спору (конфлікту). Інформацію про кількість страйків надають роботодавці в рамках обстеження підприємств із питань статистики праці. Аналіз даних табл. 5 демонструє відсутність стійких тенденцій у кількісних характеристиках страйків, але навіть наявність страйків свідчить про вкрай важке становище соціально-трудових відносин у трудових колективах.

Таблиця 5

Динаміка страйків та їх наслідків в Україні за 2013–2016 рр. [2]

Показник	Роки			
	2013	2014	2015	2016
1. Кількість підприємств та організацій, на яких відбулися страйки, одиниць	2	5	5	Немає даних
2. Кількість працівників, які брали участь у страйках, тис. осіб	0,1	1,6	0,9	Немає даних
3. Кількість невідпрацьованих годин у середньому на одного працівника, який брав участь у страйку	11	194	133	Немає даних

17 листопада 1998 р. відповідно до Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» [3] та на виконання Указу Президента України, з метою сприяння поліпшенню трудових відносин та запобігання виникненню колективних трудових спорів (конфліктів), їх прогнозування та

своєчасного вирішення було створено нову державну структуру – Національну службу посередництва і примирення (НСПП) [4]. До цього жоден державний орган не виконував подібних функцій, і створення НСПП засвідчило прагнення України до побудови моделі державного устрою сучасного зразка (табл 6).

Таблиця 6

Вирішення колективних трудових спорів в Україні за 2013–2016 рр. [2]

Кількість колективних трудових спорів, які взято на облік	Роки			
	2013	2014	2015	2016
На виробничому й територіальному рівнях				
На початок року	101	95	86	63
Виникло впродовж року	104	82	95	117
Вирішено	110	91	118	105
Із них за сприяння НСПП	73	59	57	81
На кінець року (не вирішених)	95	86	63	75

Продовж. табл. 6

Кількість колективних трудових спорів, які взято на облік	Роки			
	2013	2014	2015	2016
На галузевому та національному рівнях				
На початок року	2	3	4	4
Виникло впродовж року	2	1	3	3
Вирішено	1	-	3	1
Із них за сприяння НСПП	-	-	1	1
На кінець року (не вирішено)	3	4	4	6

За матеріалами оперативної інформації, упродовж 2017 р. НСПП сприяла вирішенню 216 колективних трудових спорів (подали скорочено – КТС(К), що на 15,5 % більше, ніж у 2016 р., (3 – на національному, 3 – на галузевому, 4 – на територіальному, 206 – на виробничому рівнях), безпосередніми учасниками яких стали 1,5 млн працівників 6 767 суб'єктів господарювання [5]. Найбільшу кількість КТС(К) було зареєстровано, зокрема, на підприємствах, в установах, організаціях Львівської (52), Черкаської та Херсонської (по 20), Чернігівської (17) та Дніпропетровської (15) областей; серед видів економічної діяльності – на підприємствах, в установах, організаціях бюджетної сфери (74), житлово-комунального господарства (31), машинобудування (22), транспорту (16), професійної, наукової та технічної діяльності (14), лісового господарства (13).

У 216 спорах найманими працівниками було висунуто 502 вимоги, що на 25,8 % більше порівняно з попереднім роком, з яких: 242 (48,2 %) – щодо невиконання вимог законодавства про працю; 141 (28,1 %) – щодо виконання колективного договору, угоди або окремих їх положень; 107 (21,3 %) – щодо встановлення нових або зміни наявних соціально-економічних умов праці та виробничого побуту; 12 (2,4 %) – щодо укладення або зміни колективного договору, угоди.

Упродовж 2017 р. Службою проведено 3 172 примирні процедури, що на 44,8 % більше порівняно із 2016 р., які спрямовані на сприяння вирішенню КТС(К) та запобігання їх виникненню, зокрема, 2 879 узгоджувальних зустрічей, 210 засідань примирних комісій та 83 засідання трудових арбітражів.

За сприяння НСПП у ході проведення примирних процедур, вирішено та знято з реєстрації 72 спори (1 – на територіальному, 71 – на виробничому рівнях) та 204 вимоги, з

яких 123 (60,3 %) – щодо невиконання вимог законодавства про працю; 43 (21 %) – щодо виконання колективного договору, угоди або окремих їх положень; 34 (16,7 %) – щодо встановлення нових або зміни наявних соціально-економічних умов праці та виробничого побуту; 4 (2 %) – щодо укладення або зміни колективного договору, угоди.

У результаті заходів, здійснених НСПП у ході сприяння вирішенню КТС(К) та запобігання їх виникненню, погашено заборгованість із виплати заробітної плати в сумі 553 млн 196,3 тис. грн або 53,5 % від загальної суми боргу (1 млрд 34 млн 2,7 тис. грн), що стала основною причиною виникнення спорів та конфліктних ситуацій.

Підвищенням рівнем конфліктогенності відзначалися підприємства, установи та організації бюджетної сфери (136 випадків), житлово-комунального господарства (114), транспорту (64), будівництва (53), машинобудування (45).

За сприяння НСПП урегульовано 411 випадків (4 – на територіальному, 407 – на виробничому рівнях) або 67,4 % від загальної кількості та усунуто 469 чинників (63,6 % від їх загальної кількості) на 556 підприємствах.

Упродовж 2017 р. НСПП сприяла зменшенню соціального напруження та пошуку взаємоприйнятних рішень між сторонами конфліктів під час проведення найманими працівниками 20 страйків та інших видів протестних дій, пов'язаних із частковим або повним припиненням роботи, а також 101 акції соціального протесту (далі – АСП), у яких взяли участь понад 65,5 тис. найманих працівників.

Найбільші прояви протестної активності мали місце в Черкаській (12 страйків та 6 АСП), Дніпропетровській (3 страйки та 13 АСП), Волинській (1 страйк та 10 АСП), Львівській та Миколаївській (по 11 АСП), Запорізькій (1 страйк та 5 АСП) та Тернопіль-

ській (5 АСП) областях і м. Києві (23 АСП); серед видів економічної діяльності – на підприємствах, в установах, організаціях бюджетної сфери (29), з постачання електроенергії (24), машинобудування (18), добувної промисловості та розроблення кар'єрів (17), металургійного виробництва (9), транспорту (8).

Суттєву допомогу в питаннях підвищення рівня правової культури та поліпшення соціально-психологічного клімату у трудових колективах підприємств надають утворені Службою позаштатні інституції. Так, на сьогодні на громадських засадах працюють 443 трудових арбітри та 114 незалежних посередників НСПП, а також у районних центрах та містах обласного значення діють 525 інформаційно-консультаційних центрів НСПП.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. У 2017 р. НСПП було ініційовано внесення змін до Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення законодавства про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) та взято участь у роботі робочої групи Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності щодо розробки проекту Закону України про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законодавчих актів України щодо відповідальності за порушення законодавства про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). У грудні 2017 р. на засіданні Комітету зазначений законопроект було одноголосно підтримано та прийнято рішення щодо внесення його на розгляд Верховної Ради України. Необхідно поновити зусилля щодо оновлення змісту цього Закону України. Потрібно також поновити видання статистичного збірника «Праця України» зі статистичними показниками характеристик наявності колективних договорів, стану заборгованості виплат зарплатні, умов праці та кількості зареєстрованих колективних спорів і конфліктів. Необхідно дослідити можливості видання оглядів стану соціально-трудова відносин та конфліктів силами центрального апарату НСПП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Праця України» : статистичний збірник: випуски 2008–2015 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/11/Arch_pu_zb.htm (дата звернення: 15.12.2017). – Назва з екрана.
2. «Праця України» : статистичний збірник: випуск 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm (дата звернення: 15.12.2017). – Назва з екрана.
3. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) [Електронний ресурс] : Закон України від 3 березня 1998 р. № 137/98-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/137/98-vr>. (дата звернення: 15.12.2017). – Назва з екрана.
4. Основні завдання Національної служби посередництва і примирення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nspp.gov.ua/home/povnovazhennya-ta-zavdannya-nspp> (дата звернення: 15.12.2017). – Назва з екрана.
5. Інформація про результати діяльності Національної служби посередництва і примирення за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nspp.gov.ua/home/struktura-nspp-5/8169-informatsiia-pro-rezultaty-diialnosti-natsionalnoi-sluzhby-poserednytstva-i-prumyrennia-za-2017-rik> (дата звернення: 15.12.2017). – Назва з екрана.

REFERENCES

1. “Pratsia Ukrainy” statystychnyi zbirnyk: vypusky 2008 – 2015 rokiv [“Labor of Ukraine” statistical collection: issues 2008–2015]. (n.d.) Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/11/Arch_pu_zb.htm (accessed 15 December 2017) [in Ukrainian].
2. “Pratsia Ukrainy” statystychnyi zbirnyk: vypusk 2016 roku [“Labor of Ukraine” statistical collection: issue in 2016]. Retrieved from <http://www.>

- ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm (accessed 15 December 2017) [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy "Pro poriadok vyrishennia kolektyvnykh trudovykh sporiv (konfliktiv)" vid 3 bereznia 1998 r. № 137/98-BP [On the procedure for resolving collective labor disputes (conflicts): Law of Ukraine from March 3, 1998, №137/98-BP.]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/137/98-vr> (accessed 15 December 2017) [in Ukrainian].
 4. Osnovni zavdannia Natsionalnoi sluzhby poserednytstva i prymyrennia [The main tasks of the National Mediation and Reconciliation Service]. (n.d.). <http://www.nspp.gov.ua/home/povnovazhennya-ta-zavdannya-nspp>. Retrieved from <http://www.nspp.gov.ua/home/povnovazhennya-ta-zavdannya-nspp> (accessed 15 December 2017) [in Ukrainian].
 5. Informatsiia pro rezultaty diialnosti Natsionalnoi sluzhby poserednytstva i prymyrennia za 2017 rik [Information on the results of the National Mediation and Reconciliation Service for 2017]. (2017). <http://www.nspp.gov.ua/home/struktura-nspp-5/8169-informatsiia-pro-rezultaty-diialnosti-natsionalnoi-sluzhby-poserednytstva-i-prymyrennia-za-2017-rik>. Retrieved from <http://www.nspp.gov.ua/home/struktura-nspp-5/8169-informatsiia-pro-rezultaty-diialnosti-natsionalnoi-sluzhby-poserednytstva-i-prymyrennia-za-2017-rik> (accessed 15 December 2017) [in Ukrainian].

А. В. Боровиков, кандидат экономических наук, доцент (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Статистические показатели развития социально-трудовых отношений и конфликтов в Украине.**

Аннотация. Цель статьи заключается в анализе системы статистических показателей развития социально-трудовых отношений и конфликтов в Украине, использовании дополнительной информации для предупреждения возникновения забастовок как высшей формы социального конфликта, которая разрушает фундаментальные основы экономики страны. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализ и синтез, систематизация и обобщение, динамические ряды. **Результаты.** Предложено возобновить диалог по обновлению содержания Закона Украины «О порядке разрешения коллективных трудовых споров (конфликтов)». Нужно также возобновить издание статистического сборника «Труд в Украине» со статистическими показателями характеристик наличия коллективных договоров, состояния задолженности выплат заработной платы, условий труда и количества зарегистрированных коллективных споров и конфликтов. Необходимо исследовать возможности издания обзоров состояния социально-трудовых отношений и конфликтов силами центрального аппарата НСПП. **Практическая значимость результатов исследования.** В статье обосновано, что обновление содержания Закона Украины «О порядке разрешения коллективных трудовых споров (конфликтов)» является актуальным. Возобновление издания статистического сборника «Труд в Украине» со статистическими показателями характеристик наличия коллективных договоров, состояния задолженности выплат заработной платы, условий труда и количества зарегистрированных коллективных споров и конфликтов улучшит информированность общественности. Инициализация издания обзоров состояния социально-трудовых отношений и конфликтов силами центрального аппарата службы повысит значимость активности НСПП. Алгоритм анализа статистических показателей можно использовать в практике отечественных предприятий.

Ключевые слова: статистика, социально-трудовые отношения, зарплата, условия труда, конфликт, забастовка.

O. Borovykov, Cand. Econ. Sci., Docent (Poltava University of Economics and Trade). **Statistical indices of development of social and labor relations and conflicts in Ukraine.**

Annotation. The purpose of the article is to analyze the system of statistical indicators of the development of social and labor relations and conflicts in Ukraine, the use of additional information to prevent the emergence of strikes as the highest form of social conflict that destroys the fundamental foundations of the country's economy. **Methodology of research.** The solution of the tasks posed in the article was carried out with the help of such general scientific and special research methods: analysis and synthesis, systematization and generalization, dynamic series. **Findings.** It is proposed

to restore efforts to update the content of the Law of Ukraine "On the Procedure for Resolving Collective Labor Disputes (Conflicts)". It is also necessary to resume the publication of the statistical collection "Labor in Ukraine" with statistical indicators of the characteristics of the existence of collective agreements, the state of arrears of wages, working conditions and the number of registered collective disputes and conflicts. It is necessary to investigate the possibility of publishing reviews of the state of social and labor relations and conflicts by the central apparatus of the NSPP. **Practical value.** The article substantiates that updating the content of the Law of Ukraine "On the Procedure for Resolving Collective Labor Disputes (Conflicts)" is relevant. The resumption of publication of the statistical digest "Labor in Ukraine" with statistical indicators of the characteristics of the existence of collective agreements, the state of arrears of wages, working conditions and the number of registered collective disputes and conflicts will improve public awareness. The initialization of the publication of reviews of the state of social and labor relations and conflicts by the central apparatus of the service will increase the significance of the activity of the NSPP. An algorithm for analyzing statistical indicators can be used in the practice of domestic enterprises.

Keywords: statistics, social and labor relations, salary, working conditions, conflict, strike.